

*До спеціалізованої вченої ради
ДФ 18.081.2023
Одеського національного університету
імені І.І.Мечникова*

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**
доктора юридичих наук, професора
Карвацької Світлани Богданівни
на дисертацію Підгородинської Юлії Ігорівни
«Органи міжнародного контролю за дотриманням міжнародних
договорів про охорону навколишнього середовища»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що проблема охорони навколишнього середовища є одним із найбільш актуальних завдань людства як на сьогодні, так і у довгостроковій перспективі. Глобальні екологічні проблеми не можуть бути вирішені зусиллями тільки окремих країн, а потребують волі міжнародної спільноти, загальних зусиль переважної кількості держав. Координація цих зусиль має здійснюватися завдяки засобам міжнародного права, яке б пропонувало не тільки механізми їх здійснення, але й гарантії того, що держави дійсно будуть виконувати взяті на себе природоохоронні зобов'язання. Як показує практика, зважаючи на те, що охорона навколишнього середовища потребує певного обмеження економічної діяльності, або ж додаткових витрат з боку суб'єктів господарювання, держави часто дуже неохоче йдуть на такі жертви. У цій ситуації міжнародне право, очевидно, мало б запропонувати ефективні способи забезпечення виконання міжнародних зобов'язань. Проте цей інститут міжнародного права до сих пір не отримав чіткого регулювання через небажання держав обмежувати свій суверенітет, підпорядковуючись

застосуванню до себе відповідних засобів. Однак відсутність ефективного механізму забезпечення виконання зобов'язань, що було характеристикою міжнародних відносин початку ХХ ст., не може виправдати себе на початку ХХІ ст. У цьому аспекті дослідження, що робить внесок не тільки у питання забезпечення виконання зобов'язань у міжнародному праві навколишнього середовища, але у міжнародне право загалом, розвиваючи тему міжнародного контролю, є надзвичайно актуальним та нагальним.

Практичне значення отриманих результатів. Робота має важливе теоретичне та прикладне значення, адже результати та пропозиції, представлені у ній, можуть бути використані як у науково-дослідній сфері та правотворчій діяльності, так і у сфері правозастосування та, безсумнівно, у науково-методичній роботі та освітньому процесі. У контексті останнього робота є корисною при використанні висновків дослідження у процесі викладання таких дисциплін як “Міжнародне публічне право”, “Міжнародне право навколишнього середовища”, “Екологічне право”, адже вона містить добре структурований нормативний матеріал. Наукові висновки та запропоновані в дисертації положення щодо важливості врахування міжнародних договорів з охорони довкілля та їх положень, зокрема, під час участі у розробці та реалізації програм з раціонального використання відходів та вжиття необхідних заходів для впровадження маловідходних і енергозберігаючих технологій тощо, впроваджені у процес підготовки та підвищення кваліфікації працівників Департаменту екології та розвитку рекреаційних зон Одеської міської ради (Акт про апробацію і впровадження № 402/0114/1 від 30.03.2023).

Ступінь обґрунтованості положень та висновків дослідження. Рецензована робота Підгородинської Ю. І. характеризується системністю, послідовністю викладення матеріалу, чіткістю формулювань, обґрунтованістю основних висновків, рекомендацій та власної позиції.

Зміст дисертаційного дослідження та опублікованих наукових праць дисертантки дає підстави стверджувати, що завдання, результати і висновки поданої до розгляду роботи цілком обґрунтовані. У дослідженні відповідно до вимог, що висуваються до такого типу робі, у «Вступі» сформульована актуальність теми, її зв'язок з науковими темами, визначені об'єкт, предмет, методологічна основа дослідження. Мета і завдання роботи цілком відповідають заявленій темі. Джерельна база дослідження є достатньо широкою, такою, що включає як наукові джерела, так і нормативний матеріал. Переважна більшість використаних наукових джерел є англомовними.

Структура дослідження є послідовною та логічною. Перший розділ «Міжнародний контроль як спосіб забезпечення виконання міжнародних природоохоронних зобов'язань» праці присвячено загальній характеристиці міжнародного контролю як способу забезпечення виконання міжнародних природоохоронних зобов'язань, у якій було приділено значну увагу теоретичним питанням міжнародного контролю, зокрема, визначено його поняття та роль у забезпеченні міжнародних зобов'язань, проведено розмежування міжнародного контролю та суміжних правових категорій, відокремлено визначальні характеристики міжнародного контролю. Окрім того, авторка дослідила становлення та еволюцію органів міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону довкілля.

Другий розділ роботи «Дотримання міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища як предмет міжнародного контролю» присвячений аналізу питання про дотримання міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища як предмета міжнародного контролю. Зокрема, дослідниця визначила особливості міжнародно-правової охорони навколишнього середовища, що впливають на здійснення міжнародного контролю. Цінним є те, що авторка зосередилась на питанні забезпечення

дотримання міжнародних договорів як важливій складовій охорони довкілля, для чого провела загальний огляд міжнародних природоохоронних договорів. Важливо, що авторка окреслила стан проблеми щодо здійснення міжнародного контролю за виконанням міжнародних договірних зобов'язань щодо охорони довкілля, визначивши різні підходи до забезпечення дотримання міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища, та охарактеризувавши широке коло суб'єктів міжнародного контролю за дотриманням цих угод, підкресливши особливу роль у цьому процесі автономних органів адміністрування міжнародних договорів про охорону довкілля.

Особливу увагу привертає третій розділ роботи «Спеціальні органи міжнародного контролю як центральна складова забезпечення дотримання міжнародних договорів про охорону довкілля», присвячений спеціальним органам міжнародного контролю як центральній складовій забезпечення дотримання міжнародних договорів про охорону довкілля. У ньому дослідниця розглянула спеціальні органи контролю за дотриманням основних універсальних міжнародних договорів про охорону довкілля, їх компетенцію та процедуру роботи, а також особливості виконання їх рішень на національному рівні, зосередившись на відповідному досвіді та проблемах України.

Дисертаційну роботу завершують Висновки (25 пунктів), які узагальнюють напрацювання та наукові положення зазначених розділів та дають цілісне уявлення про дослідження, яке відрізняють структурованість та послідовність викладення та дослідження матеріалу. Це, у свою чергу, надало можливість дослідниці виявити специфічні риси органів контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища, виокремивши їх на тлі аналізу загальної ситуації із контролем у міжнародному праві загалом та міжнародному праві навколишнього середовища зокрема.

Отримані результати свідчать про розв'язання поставлених завдань, а основні положення дослідження є доведеними та мають важливе наукове значення. Вони пройшли достатню апробацію на міжнародних наукових та науково-практичних конференціях. За темою дисертацію було підготовлено 10 наукових публікаціях, у тому числі 5 наукових статей, які були опубліковані у наукових фахових періодичних виданнях України з юридичних наук, а також 5 тез доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Аналіз тексту дисертації свідчить про відсутність ознак академічного плагіату чи інших проявів академічної недоброчесності.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є першим в Україні комплексним дослідженням, присвяченим визначенню правового статусу та компетенції органів міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища, зроблено висновки та надано пропозиції, які мають значення для розвитку науки та практики міжнародного права і відповідають вимогам наукової новизни.

Цінністю дисертації, безперечно, є як її науково-теоретичний рівень, так і практична спрямованість. На схвалення заслуговують положення роботи, які відображають новизну дисертаційного дослідження. Сильною стороною цієї роботи є ґрунтовне опрацювання категоріального апарату, зокрема, надано визначення таким поняттям, як “міжнародний контроль”, “предмет міжнародного контролю”, “об'єкт міжнародного контролю” “суб'єкт міжнародного контролю”, “форма міжнародного контролю” (п. 1.1.1. роботи), що забезпечує коректність і ясність наукового дослідження та дискурсу навколо його висновків. Вивчення роботи спеціальних органів міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону довкілля включає в себе теоретичні, практичні та методологічні

аспекти, що забезпечило саме аналітичний, а не дескриптивний характер розгляду цієї проблематики.

Оригінальність наукового дослідження полягає у авторській позиції щодо особливої ролі, яку відіграють та у майбутньому відіграватимуть спеціальні органи міжнародного контролю, тобто комітети з імплементації та забезпечення міжнародного контролю у галузі охорони навколишнього середовища та його подальшої інституціоналізації.

Слушними є рекомендації дисертантки щодо вдосконалення компетенції спеціальних органів міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища, зокрема, стосовно переліку заходів, до яких вони можуть вдаватися у випадках недотримання договору з урахуванням збалансованого поєднання фасилітативного та примусового підходу до забезпечення виконання міжнародних зобов'язань у міжнародному праві навколишнього середовища, зокрема, використання більш жорстких заходів реагування на недотримання МДОНС, як-то: попередження, заяви про недотримання, вимога звіту про недотримання та оприлюднення відповідної інформації, у поєднанні із втратою економічних чи організаційних переваг, які можуть передбачатися міжнародною угодою для її держав-учасниць (пункт 4 наукової новизни).

Цікавим є висновок авторки щодо тенденцій розвитку міжнародного контролю за виконанням міжнародних природоохоронних зобов'язань, які, зокрема, стосуються включення положень, які передбачатимуть утворення та регламентацію роботи відповідних органів контролю, у текст міжнародних природоохоронних угод, надання цим органам ширших контрольних повноважень та можливості застосування більшої кількості заходів реагування на недотримання положень договорів (пункт 5 наукової новизни).

Варто звернути увагу, що дисертантка не тільки констатує проблеми виконання рішень деяких спеціальних органів міжнародного контролю в Україні, зокрема, рішень комітетів контролю за дотриманням Конвенції Еспо та Орхуської конвенції, а також наголошує на вдосконаленні положень деяких нормативних актів, зокрема, у аспекті надання відкритого та своєчасного доступу громадськості до екологічно значущих для країни проектів, зокрема, окремі приписи Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» 2017 р., а також, на її погляд, нормативного розвитку у підзаконних актах потребують положення Закону України про «Про Національний реєстр викидів та перенесення забруднювачів» 2022 р. (с. 186-187 роботи).

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Незважаючи на високий рівень здійсненого дисертанткою дослідження, визнаючи системність і новизну дослідження у тексті дисертації, у роботі викладені окремі дискусійні положення, що потребують уточнень та можуть бути озвучені під час публічного захисту дисертації:

1) у дослідженні наголошується на специфічному автономному статусі органів адміністрування міжнародних договорів з охорони довкілля, який відрізняє їх від інших суб'єктів міжнародного права (с. 128 – 134 роботи). У цьому контексті під час публічного захисту потребує додаткового пояснення питання, чи вважає дисертантка, що ці органи можуть брати участь у процесах міжнародної правотворчості, як, наприклад, міжнародні організації?

2) у розділі 2 роботи, на наш погляд, приділено надто багато уваги розгляду суб'єктів міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища, у той час як основний акцент у роботі має бути зроблений саме на розгляді органів контролю;

3) у роботі зазначено (п.3.1.), що спеціальні органи контролю за дотриманням міжнародних договорів в основному називаються комітетами

з імплементації або комітетами з забезпечення дотримання або комітетами з імплементації та забезпечення дотримання. Під час публічного захисту було б цікаво дізнатися, чи вважає авторка якусь з цих назв більш коректною (вдалою) та чому;

4) у зв'язку із попереднім питанням слід зазначити, що, на наше переконання, робота виграла б, якщо б авторка розмежувала поняття імплементації та забезпечення дотримання та навела авторські визначення цих комплексних понять;

5) у рамках проведення дослідження авторка проаналізувала велику кількість рішень органів адміністрування міжнародних договорів про охорону довкілля та міжнародних організацій (п.3.1. роботи). Проте, на нашу думку, результативним для формулювання висновків дослідження було б також звернення до рішень міжнародних судів у цій сфері.

Наведені нами міркування мають характер наукової дискусії, і тому, безумовно, не впливають на позитивну оцінку дисертаційного дослідження Підгородинської Юлії Ігорівни та не знижують його науково-практичної цінності.

Загальний висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. Дисертаційна робота виконана на достатньо високому теоретичному та методологічному рівні. Не викликає сумніву наукова новизна одержаних результатів та їх практичне значення. Сформульовані Підгородинською Ю. І. висновки отримали необхідну аргументацію.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійним дослідженням Підгородинської Ю. І., всі сформульовані в ній положення і висновки обґрунтовано на основі власних досліджень та зроблено посилення на наукові праці здобувачки, наведені в анотації. Перелік цих праць також міститься у списку використаних джерел. Усі публікації здобувачки пов'язані з темою дисертаційної роботи та розкривають її зміст.

У дисертаційній роботі не виявлено ознак академічного плагіату та інших порушень, що могли б поставити під сумнів самостійний характер виконаного авторкою дослідження.

Загальний висновок. Робота Підгородинської Ю. І. є завершеною самостійною науковою працею, виконана на високому теоретико-методологічному рівні, є цілісною та завершеною. Оформлення роботи загалом відповідає встановленим вимогам.

З урахуванням наведених аргументів, можна дійти висновку, що дисертаційна робота Підгородинської Юлії Ігорівни на тему ««Органи міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища» відповідає спеціальності 081 «Право» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціальної вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка – Підгородинська Юлія Ігорівна - заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, професор
в.о. завідувача кафедри міжнародного права
та порівняльного правознавства
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

Світлана КАРВАЦЬКА

Підпис *Карвацької С.* засвідчую
Учений секретар Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича
Світлана Карвацька
" 04 " грудня 2023

